

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Філологічні зошити. Літературознавство:

ЗБІРНИК СТУДЕНТСЬКИХ
НАУКОВИХ СТАТЕЙ

ВИПУСК I

Рівне 2013

ББК 83
Ф 54
УДК 82

Філологічні зошити. Літературознавство: зб. студ. наук. ст. Вип. I / ред. кол. Б. М. Кир'янчук [та ін.]. – Рівне : РДГУ, 2013. – 123 с.

У збірнику вміщені студентські наукові розвідки, результати бакалаврських та магістерських досліджень з актуальних проблем українського літературознавства, теорії літератури, компаративістики та методики викладання української літератури. Матеріали збірника можуть бути використані науковцями, студентами, вчителями-словесниками.

Рекомендовано до друку рішенням кафедри української літератури
Рівненського державного гуманітарного університету
(протокол № 8 від 25 квітня 2013 р.)

Рецензент:

ШАНЮК В.І., кандидат філологічних наук, доцент (Національний університет «Острозька академія»).

Редакційна колегія:

БЕСТЮК І.А., кандидат філологічних наук, доцент;
КИР'ЯНЧУК Б.М., кандидат філологічних наук, доцент (головний редактор);
КИРИЛЬЧУК О.М., кандидат філологічних наук, доцент;
КРАВЕЦЬ Д.В., кандидат філологічних наук, доцент;
КРУПКА М.А., кандидат філологічних наук, доцент;
ТХОРУК Р.Л., кандидат філологічних наук, доцент;
ХОМЕЧА Н.А., викладач.

© Рівненський державний гуманітарний університет 2013

ЗМІСТ

АНДРОЩУК ЮЛІЯ Проза Миколи Хвильового у інтертекстуальному вимірі («Сентиментальна історія»).....	7
БЕЗНОСКО ЮЛІЯ Жанрові модифікації детективу в романі Василя Шкляра «Ключ».....	13
ГАЙДУК ОКСАНА Особливості розгортання теми родини в романі Олеся Ульяненка «Сталінка».....	18
ГУНТІК ОЛЬГА Кореляція теми «пропащої» жінки та ідеологічного героя у Панаса Мирного.....	25
ЗЕНЬ ПРИНА Мова художніх творів Івана Нечуя-Левицького й авторський принцип «золотої ряски».....	30
КОСТЮКОВИЧ ЯНА Рецепція села у творах «Синя книжечка» Василя Стефаника, «Мужицька смерть» Леся Мартовича та «Чічка» Марка Черемшини.....	37
КОШИНСЬКА ТЕТЯНА Художня модель соціуму в романі Володимира Винниченка «Лепрозорій».....	41
КУЗЬМИЧ ОЛЬГА Роман Василя Кожелянка «Конотоп» крізь призму постколоніального дискурсу.....	48
ЛАЗАРЧУК ЛЮДМИЛА Ніщанські мотиви у драматургії Володимира Винниченка.....	53
МАЙДАНЕЦЬ ОЛЬГА Український звичаєвий світ у романі Марії Матіос «Майже ніколи не навпаки».....	58
МЕЛЬНИК ВІКТОРІЯ Міфологема храму в поетичних творах 1920-1930-х років.....	64
МІНІЧ ОЛЬГА Мелодраматизм у структурі роману Люко Дашвар «Мати все».....	68
НОСЯР ВІКТОРІЯ Інтерпретація теми міста в романах В. Домонтовича «Без ґрунту» та «Доктор Серафікус».....	73

ПАНАЩУК ІРИНА	
Образ Іншого у романі Івана Франка «Перехресні стежки».....	78
ПАРХОМЧУК АНАСТАСІЯ	
Київські координати у вимірі українського мілітарного наративу.....	83
ПИЛИПЧУК ОЛЕНА	
Художнє осмислення проблем родинного виховання у повісті Ольги Кобилянської «Ніоба».....	87
ПРОЦИШИНА ЛІЛІЯ	
Прийоми конструктивізму в поезії Валер'яна Поліщука.....	92
РЕГРУТ ПАВЛО	
Становлення художньої манери Михайла Коцюбинського у ранній період творчості.....	98
РОЗЕМБОВСЬКА ЯНІНА	
Художні особливості роману Василя Слапчука «Дикі квіти».....	104
СОЛОНІНКО ГАННА	
Проект літературної історії України в прозі Юліана Опільського.....	108
СОПРОНЮК МАРІЯ	
Символізм хронотопу драми М. Жука «Легенда».....	113
ЮРАШКЕВИЧ ІРИНА	
«Чорнобильська трагедія – німа печаль на вустах України» (урок у 8 класі за новелою «Остання дійниця» Ольги Заїки).....	119

CONTENTS

ANDROSCHUK JULIA

Intertextual dimension of the M.Khvylyowy's Prose («The Sentimental Story»).... 7

BEZNOSKO JULIA

Genre modifications in the detective «Kluch (A Key)» by Vasyl Shklyar 13

HAIDUK OXANA

Features of family theme in the novel «Stalinka» by O. Ulyanenko 18

HUNTIK OLGA

Correlation of themes of a fallen woman and an ideological hero
in creative works of Panas Myrny 25

ZEN' IRYNA

Style of conversation Nechuy-Levitskiy's personages in creative works and
the writer's principle of the «golden duckweed»..... 30

KHOSTYUKOWYCH YANA

Reception of the village-life in «Little Blue Book» by V.Stefanyk,
«The Peasant is ding» by Les Martovych and «Chichka (The Blossom)»
by Marko Cheremshyna 37

KOSHYNSKA TATIANA

Fictional model of society in the novel «Leprosarium» by V.Vynnychenko..... 41

KUZMYCH OLGA

Postcolonial discourse of romance «Khonotop» by Vasyl Kozhelyanko..... 48

LAZARCHUK LYUDMYLA

Nietzschean ideas in drama by V.Vynnychenko..... 53

MAIDANETS OLGA

Ukrainian customs in novel by «It's vice versa almost never» Marija Matios..... 58

MELNYK VICTORIJA

Temple myth in poetry 1920-1930-ies..... 64

MINICH OLGA

Melodrama elements in the structure of the novel
«To be Possessed Everything» by Lyuko Dashvar..... 68

NOSYAR VICTORIJA

Interpretation of urban topic in novels by V. Domontovych
«Beyond the Soil» and «Doctor Seraphicus»..... 73

PANASCHUK IRYNA	
The image of the other in the novel of Ivan Franko «Perehresni stezky» («Cross paths»).....	78
PARKHOMCHUK ANASTASIJA	
Kiev coordinates as dimension of Ukrainian military narrative.....	83
PYLYPCHUK OLENA	
Artistic interpretation problems of family education in the story of Olga Kobylyanska’s «Niobe».....	87
PROTSYSHYNA LILY	
Strategy of constructivism in poetry of Valerijan Polishchuk.....	92
REHRUT PAVLO	
Formation of the artistic style in the early works of M. Kotsyubynskiy’s.....	98
ROZEMBOVSKA IANNINA	
Feature peculiarities of modeling the characters in the novel of V.Slapchuk «Wild Flowers».....	104
SOLONINKO HANNA	
Fiction project of Ukraine history in prose by Julian Opilskij.....	108
SOPRONIUK MARIA	
The symbolism of the time-space drama M. Zuk «Legend».....	113
YURASHKEVYCH IRYNA	
«The Chernobyl tragedy as the voiceless sadness of Ukraine» (materials on the Olga Zajika’s story «Ostannya Diynytsya (A last pail of milk)» for lesson of Literature in 8 Form).....	119

Яніна Розембовська

Науковий керівник – канд. філол. наук Кирильчук О.М.

ХУДОЖНІ ОСОБЛИВОСТІ МОДЕЛЮВАННЯ ХАРАКТЕРІВ ПЕРСОНАЖІВ У РОМАНІ ВАСИЛЯ СЛАПЧУКА «ДИКІ КВІТИ»

У статті досліджується специфіка конструювання характерів персонажів у романі Василя Слапчука «Дикі квіти». Зокрема, акцентується увага на особливостях моделювання жіночої, чоловічої та дитячої психології героїв крізь призму побутово-родинного існування сучасної особистості.

Ключові слова: персонаж, характер, психологізм, іронія, роман.

The article investigates the specificity of characters' construction in the novel of Basil Slapchuk "Wild Flowers." In particular, attention is drawn to the features of modeling the female, male and child psychology of characters in the light of everyday and family existence of modern personality.

Key words: character, character (temper), psychologism, irony, novel.

Упродовж останніх років сучасні дослідники української літератури (І. Бондар-Терещенко, Є. Баран, Н. Бернадська, М. Жулинський, Н. Мазнеєва) активно зосереджувались на вивченні особливостей художньої творчості Василя Слапчука. На думку літературознавця Євгена Барана, «це той автор, який завжди націлений на діалог із читачем, не опускаючись при цьому до задоволення дешевих читацьких смаків. Література є його порядком, а Василь є взірцем високому служінню Літературі» [1, 178].

Прозу В. Слапчука сприймають по-різному: для одних він – геній, оповідання і романи, якого читаються легко, але вражають глибиною змісту та підтексту, інших читачів твори «не чіпляють», але індивідуальний стиль автора, манеру письма легко впізнати навіть у невеликих за обсягом творах: його розповіді невимушені, сюжети – легкі й захопливі, мова поетична.

Таким чином, маємо підстави говорити про лауреата Національної премії України імені Тараса Шевченка – Василя Слапчука, який випробовує себе на межі різних естетичних практик і вже досить тривалий час перебуває серед затребуваних читачами авторів. Чи створив письменник нову модель стосунків автора і читача, чи наштовхує його проза кожного з нас повернутися обличчям до літератури і побачити внутрішню істинну книги - питання сучасної прози.

Роман «Дикі квіти» складається з трьох частин, у яких виписана парадоксальна, часом драматична історія середньостатистичної української родини, з її проблемами, хвилюваннями, внутрішніми і зовнішніми колізіями між чоловіком і дружиною, батьками і сином. Перша книга – «чоловіча» («Крихти хліба у бороді Конфуція»), третя – «жіноча» («Жінка без косметики»), а між ними – «дитяча» («Калюжа пізнання»). Прикметно, що кожна з них має власний мікросюжет і оповідача. Власне сам роман насичений діалогами – чварами, але Василь Слапчук сам полюбляє, аби

персонажі спілкувалися навіть під час сварок: «Тим більше, що діалогічність належить до авторського методу сюжетного інтонування і формоутворення: поки хтось балакає, роздумує уголос, лається чи освідчується у коханні, оповідь загострюється, а критична композиційна маса накопичується, щоби, дійшовши точки золотого перетину, вилитися у фінал» [3, 67]. Отож роман поєднує у собі трьохвимірний світ: чоловіка, жінки і дитини, які тісно переплітаються та називаються одним словом «сім'я».

Герої В. Слапчука означаються як реалістичні: автор досить детально змальовує їх характери, звички, стиль поведінки, манеру говорити, думати. Голова сім'ї – Степан – безробітний, цитує філософа, вступає в дискусії з дружиною, побоюється її, до нього не приходять друзі в гості.

Лариса – «нестерпна жінка», що скрегоче зубами, постійно сперечається та конфліктує із своєю «другою половинкою», переобтяжена проблемами матеріального побутування родини, але все це не є бажаним життєвим вибором. Хатні проблеми побутового існування не дають можливості відчутти себе жінкою. Підсвідомість героїні роздвоїлася між бажаним та реальним, адже вона не ходить у театр, не відвідує салони краси, а несе на собі тягар фінансової забезпеченості сім'ї, її догризають безтурботлива і лінива поведінка чоловіка. Цю внутрішню кризу констатує не лише дружина, а й її чоловік, що підкреслює власну інертність на противагу жіночому динамізму: «/.../ у найвідповідальніший момент мені завжди бракує мужності, аби подивитися Ларисі в лице. Однак, я не страус, щоб ховати голову в пісок, визнаю: вродлива дівчина, з якою я одружився, за роки заміжжя стала ще привабливішою – яскравою, ефектною жінкою, я ж – полісів, розтовстів, втратив роботу, чоловічу гідність» [4, 26].

Жінка прагне підтримки, розуміння, вдячності, за те, що народила та виховала сина, а в результаті отримала чоловікову байдужість. Тому Лариса вдається до зради, де відчуває свободу дій, неконтрольованість бажань, її окреслює вимір засліпленого щастя, та це почуття з часом зникає, відчувається лише пустка, бо це не для сімейної жінки, вона заплуталася у виборі між бажаним та реальним. Свідоме перемогло у героїні – ця реальність життя втілюється у синові Володі та її статусі дружини. Автор змальовує модель сильної, владної жінки, яка не обмежується тільки цариною відносин усередині сім'ї, однак у ситуації вирішального вибору протагоніста обирає собі роль «традиційної» жінки, котра клопочеться про родину, хоча бажає отримати повну свободу від патріархальних зобов'язань.

На нашу думку, автор за допомогою діалогу швидко розставляє героїв по різних кутках та стрімко задає характери, вимальовуючи своєрідний ринг для створення більш психологічної, ніж сюжетної колізії. Таким чином, Василь Слапчук використовує такий психологічний засіб характеротворення, як портрет героїв: «Мама любить солодощі, але дуже потерпає, аби не розтовстіти. А я ненавиджу усі ці дієти. Моя мама красива, як оса» [4, 124]. Окрім того автор намагається детально окреслити психологію цілої родини через глибинне змальовання характерів головних героїв, діалогічно-монологічне мовлення, оповідь від першої особи.

Володик – загартований хлопчик, якого скрізь чути і видно, він не любить безпідставних розмов про ремінь і навіть, якщо його зачинять у холодильник - вибачення просити не буде. Герой-бешкетник весело проводить час, вигадуючи легковажні пригоди, краде їжу, мітить територію, бореться з братом за звання головного внука. Степанович, вовчище, кара, злидень – усі ці звертання наштовхують на думку, що автор свідомо підкреслює з однієї сторони «дику» поведінку дитини, яка підсвідомо сформувалася через негаразди і сварки в сім'ї, а з іншої – саме у цьому халамидницькому способі життя чітко проступають індивідуалізовані риси характеру хлопчика, що через бешкетування здобуває собі свободу від рідних.

Автор для розкриття психології дитини обирає такий психологічний засіб, як сон. Вовчику сниться приїзд батьків, спільний відпочинок у саду, та навіть у сні тато з матір'ю сваряться. Він свідомо розуміє і переживає через моральну слабкість власного батька та психологічну невірноваженість неньки.

Роман читається з легкістю, навіть дещо приземлено, бо письменник розгортає на сторінках доволі банальну історію, проте вона набуває інших вимірів, багатозначної глибини завдяки художнім знахідкам Василя Слапчука. До них зокрема належить Автор як герой, його присутність у творі, з одного боку, зумовлює ще одну, четверту точку зору на зображені події, а з іншого – справжній автор, автор твору, віддаляється від того, про що розповідає [2, 15]. Відтак читач залучається до певної гри, гри в текст. Кожен з героїв має певні таємниці, потрапляє в епітажні ситуації – це і є причиною появи і розмови з автором.

Інколи читача вводять в оману, бо нерозуміння ролі цього персонажа дає можливість не звертати на нього уваги. Та роман набуває драматичних моментів, коли герої неначе виправдовуються, соромляться своїх чвар перед автором, саме тоді прояснюється його призначення та присутність у творі. Автор – дзеркало душі героїв, їхня совість, яка ще не до кінця розгублена у сімейних конфліктах, що дає можливість схаменутися і зберегти родину та намагатися віднайти колишніх самих себе.

Уперше Автор з'являється у «чоловічій» частині роману. Він як давній знайомий героїв входить у світ читача: іронізує над вчинками персонажів, критикує їхні думки та міркування, дискутує з ними, дотепно коментує те, що сталося з персонажами. Відповідно, й ставлення у кожного з героїв до Автора різне. Так, Степан здебільшого не довіряє йому, його спостереженням та оцінкам, критикує його стиль, бо має підозру, що «Лариса поставила авторові могорич, аби він виставляв мене перед читачами отаким непривабливим опудалом городнім, а той радий старатися» [4, 107].

Лариса для Автора — «жінка без косметики», тому він переслідує її у ванній, і в коридорі, і в дзеркалі, навіть у спальні. Як і кожна жінка, вона прагне бути зображеною кращою, ніж є насправді. Автор – знавець жіночої психології – розуміє те, тому часто кепкує над Ларисою. Тотальна іронія Автора нюансована різнобічно: від гумористичних нот («Якби ти плакала

бензином – ціни б тобі не було» [4, 274] до співчутливих («Не плач, – просить автор. – Усе налагодиться» [4, 273]).

Лише Степанович цілком задоволений спілкуванням з Автором, адже завдяки дитячій безпосередності він приймає цю гру, більше того – зовсім не проти залучити його на правах партнера і товариша до власних розваг і вигадок.

Автор – споглядач дії, Автор – совість персонажів – це своєрідна маска, яка надає оповіді нових відтінків, драматизує та об'єктивізує її, а текст роману перетворює на ігрове поле, на якому і сам автор зазнає критики збоку, коли зображується за друкарською машинкою чи із записником у кав'ярні, бо чи має він право стежити та оцінювати життя інших. Та якщо можна деякі моменти сімейного життя записати, то це реальна можливість їх переглянути і відповідно шанс дещо проаналізувати і змінити на краще.

Василь Слапчук – це передовсім автор, який експериментує, перебуває на межі різних естетичних практик і просто робить свою справу – творить літературу. За простотою приховується гра з підтекстом, читачем, вибудовані лабіринти сюжетних ліній, цікаво «виписані» персонажі. Його творчість спонукає задуматись над вічними цінностями, які не підвладні часові.

Джерела:

1. Баран Є. Двадцять запитань поетові Василеві Слапчукові від критика Євгена Барана / Є. Баран // Березіль. – 2001. – №7-8. – С. 178.
2. Бернадська Н. Жанровий код як поле експерименту в постмодерністському романі / Н. Бернадська // Вісник Одеського національного університету. – 2008. – Т. 13. – Вип. 7. – С. 11-18.
3. Клименко О. Інтерв'ю з В. Слапчуком «Текст – це і є життя» / О. Клименко // Кур'єр Кривбасу. – 2008. – № 224-225. – С. 74-86.
4. Слапчук В. Дикі квіти: роман / В. Слапчук. – К.: Факт, 2004. – 296 с.